

SPOEDRAADGEVING 05-2019

Onderwerp :

Evaluatie van het risico op introductie van Afrikaanse varkenspest op Belgische varkensbedrijven geassocieerd met het verlenen van toegang aan wandelaars tot de bospaden van de zone II, een risicogebied met Afrikaanse varkenspest bij wilde everzwijnen.

(SciCom 2019/07)

Spoedraadgeving goedgekeurd door het Wetenschappelijk Comité op 26 april 2019

Sleutelwoorden:

Afrikaanse varkenspest, everzwijnen, varkens, bioveiligheid, toegang tot bos

Key terms:

African swine fever, wild boars, swine, biosecurity, forest access

Inhoudstafel

Samenvatting	3
Summary	4
1. Referentietermen	5
1.1. <i>Vraagstelling</i>	5
1.2. <i>Wetgeving</i>	5
1.3. <i>Methode</i>	6
2. Context	6
2.1. <i>Wettelijke context</i>	8
2.2. <i>Epidemiologische context</i>	9
3. Advies.....	10
4. Conclusie	13
5. Aanbevelingen	14
Referenties	15
Voorstelling van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het FAVV.....	16
Leden van het Wetenschappelijk Comité	16
Belangenconflict	16
Dankbetuiging	16
Wettelijk kader	17
Disclaimer	17

Samenvatting

Vraagstelling

Er werd aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om een spoedadvies uit te brengen over de volgende vraag:

Wat is de mogelijke impact van de recente beslissing van het Waalse gewest om opnieuw toegang te verlenen tot de bospaden aan de wandelaars in de zone II op het risico op introductie van Afrikaanse varkenspest op varkensbedrijven?

Methode

Deze risicobeoordeling werd in spoed gerealiseerd op basis van expert opinie. Een systematisch literatuuronderzoek en analyse van de onzekerheden kon niet worden uitgevoerd gezien het beperkte tijdsbestek. Aangezien de reglementaire tekst van het vermelde besluit van het Waalse Gewest niet beschikbaar was op het ogenblik van het opstellen van het spoedadvies, beoordeelde het Wetenschappelijk Comité het risico van het verlenen van toegang tot bospaden aan wandelaars in de zone II in afwezigheid van details over de modaliteiten van die beslissing.

Conclusie en aanbevelingen

Het Wetenschappelijk Comité is van oordeel dat het risiconiveau op introductie van het AVP-virus op varkensbedrijven licht verhoogd is door het verlenen van toegang aan wandelaars tot de bospaden in zone II, maar dat het kan blijven worden ingeschat als "laag" risico zoals is vermeld in het sneladvies 16-2018. Dit is op voorwaarde dat alle regels betreffende externe bioveiligheid gerespecteerd worden op de varkensbedrijven, dat bestrijdingsmaatregelen van AVP in de geïnfecteerde zone worden verdergezet met dezelfde middelen en dat wandelaars gedetailleerde informatie ter beschikking krijgen en de voorschriften respecteren.

Deze risicobeoordeling is geldig onder de huidige omstandigheden van de AVP-epidemie bij everzwijnen in België.

Het Comité trekt de aandacht van de risicobeheerder op het feit dat er een risico is op mechanische overdracht en verspreiding van het AVP virus door de mens, door gereedschappen, door materiaal of door andere dieren (vooral in dit geval de gezelschapsdieren) als gevolg van activiteiten in de bossen in de zone geïnfecteerd door het AVP virus . Het Comité trekt eveneens de aandacht op het belang van behoud van de prioritaire doelstelling om de depopulatie van everzwijnen in de geïnfecteerde zone en in de versterkte observatiezone verder te zetten en dat daarom moet vermeden worden dat depopulatie activiteiten en vrijetijdsbesteding gelijktijdig plaatsvinden (in plaats en in tijd) omwille van efficiëntie en veiligheidsredenen.

Het Wetenschappelijk Comité raadt aan om de toegang te beperken tot de wegen en paden voor wandelaars en dat gedetailleerde informatie zou ter beschikking gesteld worden van de wandelaars.

Het Wetenschappelijk Comité raadt eveneens aan om de sensibilisatie en de opleiding van alle varkenshouders betreffende bioveiligheid te versterken, meer bepaald met betrekking tot externe bioveiligheid en het risico op introductie van AVP. In die zin raadt het Comité aan om alle regelgeving betreffende bioveiligheid te verstrengen in de varkenshouderij, met name het KB van 18 juni 2014 houdende maatregelen ter voorkoming van aangifteplichtige varkensziekten, en om het niveau van bioveiligheid op varkensbedrijven op regelmatige basis te evalueren.

Summary

Assessment of the risk of African Swine Fever introduction in Belgian pig holdings associated to the access to forest roads for hikers in zone II, a risk area with ASF in wild boars

Terms of reference

The Scientific Committee is requested to evaluate urgently the following question:

Following the recent decision of the Walloon Region to allow access to the forest in Zone II, what is the potential impact on the risk of introduction of African swine fever (ASF) in domestic pig holdings?

Method

This risk assessment was urgently performed based on expert opinion. A systematic literature review and uncertainty analysis could not be conducted given the limited timeframe. As the regulatory text of the decision of the Walloon Region mentioned in the question was not available at the time of drafting this opinion, the Scientific Committee assessed the risk following the permission to hikers to access forest roads in the zone II in the absence of details of the modalities of that decision.

Conclusion and recommendations

The Scientific Committee is of the opinion that the risk of introduction of ASF virus in pig holdings is slightly increased following the permission given to hikers to access forest roads in the zone II, but that the risk can still be qualified as "low", as estimated by the risk assessment in its rapid opinion 16-2018. This is provided that all external biosecurity measures are respected in pig holdings, that ASF control in the infected zone is continued with the same means and that hikers receive detailed information and that they respect the regulations.

This risk assessment is valid under the current conditions of the ASF outbreak in wild boars in Belgium.

The Scientific Committee draws the risk manager's attention to the risk of mechanical transfer and spread of the ASF virus by people, tools, equipment or other animals (especially pets) as a result of forest activities in the zone infected by the ASF virus. The Scientific Committee also draws the attention to the importance to maintain as priority goal to pursue and continue the depopulation of wild boars in both the infected area and the reinforced observation zone and that, therefore, the coexistence of depopulation and leisure activities (in space and time) should be avoided because of efficacy and safety reasons

The Scientific Committee recommends that access to the forest for hikers should be limited to roads and paths and that detailed information should be provided to hikers.

The Scientific Committee also recommends to reinforce the sensibilization and education of all pork operators on biosecurity, in particular concerning external biosecurity in regard to the risk of ASF introduction. In this sense, the Scientific Committee recommends strengthening all regulations on biosecurity in pig farming, in particular the royal decree of 18 June 2014 on measures for the prevention of pig notifiable diseases and to proceed with the regular evaluation of the biosecurity level of pig holdings.

1. Referentietermen

1.1. Vraagstelling

Er wordt aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om een spoedadvies uit te brengen over de volgende vraag:

Wat is de mogelijke impact van de recente beslissing van het Waalse gewest om opnieuw toegang te verlenen aan wandelaars tot de bospaden van de zone II op het risico op introductie van Afrikaanse varkenspest op varkensbedrijven?

1.2. Wetgeving

Richtlijn 2002/60/EG van de Raad van 27 juni 2002 houdende vaststelling van specifieke bepalingen voor de bestrijding van Afrikaanse varkenspest en houdende wijziging van Richtlijn 92/119/EEG met betrekking tot besmettelijke varkensverlamming (Teschenerziekte) en Afrikaanse varkenspest.

Uitvoeringsbesluit (EU) 2014/709 van de Commissie van 9 oktober 2014 betreffende maatregelen op het gebied van de diergezondheid in verband met Afrikaanse varkenspest in sommige lidstaten en tot intrekking van Uitvoeringsbesluit 2014/178/EU.

Uitvoeringsbesluit (EU) 2018/1242 van de Commissie van 14 september 2018 tot vaststelling van bepaalde tijdelijke beschermende maatregelen in verband met Afrikaanse varkenspest in België.

Uitvoeringsbesluit (EU) 2018/1281 van de Commissie van 21 september 2018 tot vaststelling van bepaalde beschermende maatregelen in verband met Afrikaanse varkenspest in België

Uitvoeringsbesluit (EU) 2019/489 van de Commissie van 25 maart 2019 tot wijziging van de bijlage bij Uitvoeringsbesluit 2014/709/EU betreffende maatregelen op het gebied van de diergezondheid in verband met Afrikaanse varkenspest in sommige lidstaten
Diergezondheidswet van 24 maart 1987.

Koninklijk besluit van 14 juni 1993 tot bepaling van de uitrustingsvoorwaarden voor het houden van varkens.

Koninklijk besluit van 3 februari 2014 tot aanwijzing van de dierenziekten die vallen onder de toepassing van hoofdstuk III van de diergezondheidswet van 24 maart 1987 en tot regeling van de aangifteplicht.

Koninklijk besluit van 19 maart 2004 betreffende de bestrijding van Afrikaanse varkenspest.

Koninklijk besluit van 18 juni 2014 houdende maatregelen ter voorkoming van aangifteplichtige varkensziekten.

Ministerieel besluit van 26 september 2018 houdende dringende maatregelen betreffende de bestrijding van de Afrikaanse varkenspest.

Ministeriële besluiten van het Waals gewest van 17 september 2018, 12 oktober 2018 en 15 januari 2019 houdende een tijdelijk verbod op het verkeer in bossen om de verspreiding van Afrikaanse varkenspest te beperken.

1.3. Methode

Deze risicobeoordeling werd in spoed gerealiseerd op basis van expert opinie. Een systematisch literatuuronderzoek en analyse van de onzekerheden kon niet worden uitgevoerd gezien het beperkte tijdsbestek. Aangezien de reglementaire tekst van het vermelde besluit van het Waalse Gewest niet beschikbaar was ten tijde van het opstellen van het spoedadvies, beoordeelde het Wetenschappelijk Comité het risico van het verlenen van toegang tot bospaden aan wandelaars in de zone II bij gebrek aan details over de modaliteiten van die beslissing.

Naelektronische consultatie van de leden van het Wetenschappelijk Comité van 26 maart 2019 werd op 27 maart 2019 een voorlopige franstalige versie van de spoedraadgeving uitgebracht.

Overwegende de discussie tijdens de plenaire zitting van 26 april 2019,

geeft het Wetenschappelijk Comité het volgende advies:

2. Context

Afrikaanse varkenspest (AVP) is een besmettelijke ziekte die suidae (gedomesticeerd varken, everzwijn) treft, niet overdraagbaar is naar de mens en die aangifteplichtig is bij de EU en bij de OIE. De voornaamste eigenschappen betreffende de transmissiecyclus, de pathogenese en de klinische symptomen geassocieerd met het AVP-virus kunnen worden teruggevonden in het sneladvies 16-2018 (SciCom, 2018).

Het AVP-virus werd voor het eerst in België vastgesteld in 1985 in varkensbedrijven in de provincie West-Vlaanderen. De ziekte werd toen in België uitgeroeid.

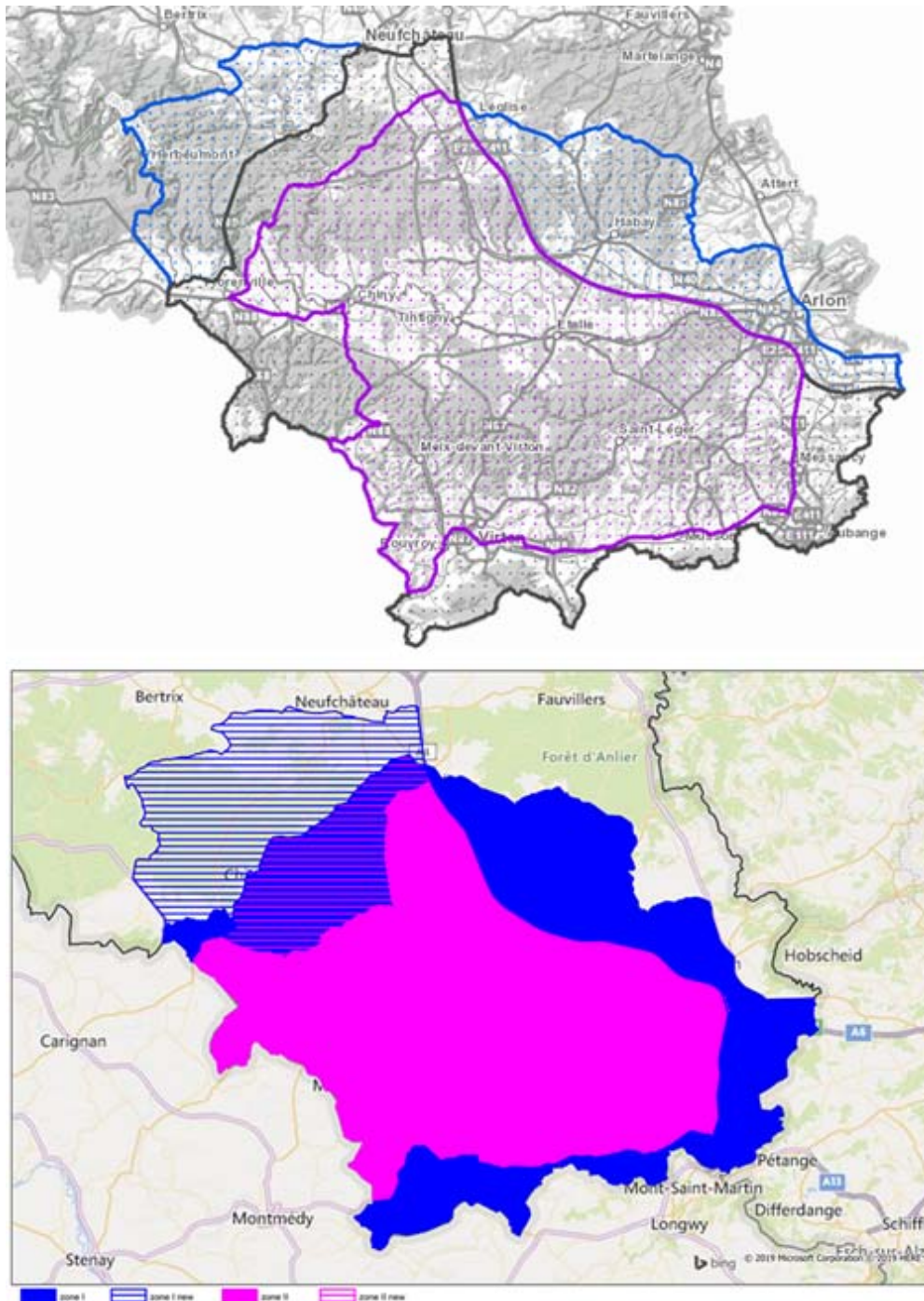
In 2018 circuleerde het AVP-virus in verschillende Oost-Europese landen.

Op 14 september 2018, heeft België de detectie van de eerste autochtone gevallen van AVP bij everzwijnen in de provincie Luxemburg (Waals gewest) officieel gemeld aan de OIE. Enkele dagen eerder, werden 3 kadavers van everzwijnen ontdekt in de bossen van de gemeente Etalle en werd een sanitair afschot uitgevoerd op een jong everzwijn dat tekenen van algemene zwakte vertoonde. Alle 4 de everzwijnen bleken viropositief door middel van kwantitatieve PCR en dit werd bevestigd door sequencerij (stam van het genotype II, genetische sterk verwant met de stam die ook in Oost-Europa circuleert).

Er worden op dit ogenblik 2 types van zone's gedefinieerd:

- volgens de Europese Unie (UE): de zone I die een perifere zone is zonder geïnfecteerde everzwijnen rond de zone II; een zone II die overeenkomt met de regio waar geïnfecteerde everzwijnen worden gevonden.
- volgens het Waals gewest, worden er 3 zones gedefinieerd: een geïnfecteerde zone (die overeenkomt met de kernzone en de bufferzone); een versterkte observatiezone en een zone met verhoogde waakzaamheid.

Figuur 1: Geografische locatie van de verschillende beheersgebieden van de Afrikaanse varkenspestepidemie in de Belgische wilde fauna. Boven: kaart van de Geoportail van Wallonië (op 26/03/2019) betreffende de gebieden zoals bepaald door het Waals Gewest. Kernzone + buffer (zone begrensd door de paarse rand), versterkte observatiezone (zwarte rand) en zone van verhoogde waakzaamheid (blauwe rand). Onder: kaart van gebieden volgens de Europese Unie. Zone I en II en hun verlenging na Uitvoeringsbesluit (EU) 2019/489 van de Commissie van 25 maart 2019 tot wijziging van de bijlage bij Uitvoeringsbesluit 2014/709/EU betreffende veterinaire maatregelen ter bestrijding Afrikaanse varkenspest in sommige lidstaten.

2.1. Wettelijke context

Koninklijk besluit van 18 juni 2014 houdende maatregelen ter voorkoming van aangifteplichtige varkensziekten.

Het ministerieel besluit van 22/01/2007 houdende tijdelijke maatregelen ter voorkoming van epidemische ziekten van varkens legt een aantal maatregelen op om een introductie te voorkomen van epidemische ziekten die voornamelijk het varken treffen vanuit landen waar de situatie met betrekking tot deze ziekte zorgwekkend is. De voorziene maatregelen dienen ook een vroegtijdige detectie van elk geval van een aangifteplichtige ziekte toelaten in een varkensbedrijf dat direct of indirect contact heeft gehad met een bedrijf dat gelegen is in een risicogebied. Tengevolge van de epidemiologische situatie, en rekening houdend met preventiemaatregelen die voorzien waren in twee andere MB's (MB van 13 november 2002 houdende tijdelijke maatregelen ter bestrijding van de klassieke varkenspest bij everzwijnen en ter bescherming van de varkensstapel tegen de insleep van klassieke varkenspest door everzwijnen en MB van 11 februari 1988 houdende tijdelijke begeleidende maatregelen met het oog op de stopzetting van de vaccinatie tegen de klassieke varkenspest), werd dit MB vervangen door het KB van 18 juni 2014. Dit KB laat ook toe om een aantal preventiemaatregelen te consolideren die vaak beperkt waren in tijd en dienden toegepast te worden door zowel bedrijfsvoerders als vervoerders.

Dit KB omhelst met name:

- bioveiligheidsmaatregelen met betrekking tot de preventie van introductie van epidemische ziekten van varkens afkomstig uit risicozones of derde landen (via desinfectiemaatregelen van transportmiddelen bij verzending van varkens uit risicozones, en andere bioveiligheidsmaatregelen met als doel om de introductie van ziekten uit risicozones via personen en materiaal te voorkomen);
- bioveiligheidsmaatregelen met betrekking tot de preventie van introductie van aangifteplichtige ziekten bij varkens vanuit wilde everzwijnen
- algemene bioveiligheidsmaatregelen (gebruik van desinfecterende voetbaden, '4 weken regel' en systeem all-in/all-out).

Ministerieel besluit van 26 september 2018 houdende dringende maatregelen betreffende de bestrijding van de Afrikaanse varkenspest.

Naast de ruimingsmaatregelen in de varkensbedrijven die gelokaliseerd waren in de initieel gecontamineerde zone, voorziet dit besluit in een reeks andere maatregelen bestemd voor varkensbedrijven gesitueerd buiten de gecontamineerde zone:

- verbod op verzamelen van varkens, inbegrepen het groeperen van varkens van verschillende origine op hetzelfde vervoersmiddel. De varkens mogen dus enkel worden geladen op een leeg voertuig en dienen direct vervoerd te worden van het bedrijf van herkomst naar hun finale bestemming. Vanaf 14 februari 2019, werd het laden van varkens van verschillende bedrijven die rechtstreeks naar het slachthuis worden vervoerd, terug toegelaten;
- toegang beperkt tot personen die strikt noodzakelijk zijn voor het goed functioneren van het varkensbedrijf of voor elke plaats waar varkens worden gehouden;
- verbod op betreden van een varkensstal of in contact te komen met varkens binnen de 72u die volgen op een contact met everzwijnen;
- verbod op introductie in een varkensbedrijf van elk materiaal, machine of uitrusting dat mogelijks gecontamineerd is met AVP-virus;
- verbod op het binnenbrengen van een gedood of geslacht everzwijn of een gedeelte hiervan in een varkensbedrijf of in een plaats waar varkens worden gehouden;

- Verbod op het voederen van varkens met keukenafval (herhaling van een wettelijke maatregel);
- Toepassen van strikte bioveiligheidsmaatregelen in alle bedrijven en plaatsen waar varkens worden gehouden;
- Het in quarantaine plaatsen van alle nieuw geïntroduceerde varkens op een bedrijf;
- Reiniging en desinfectie van alle gebruikte vervoersmiddelen na elk transport van varkens;
- Ontbieden van de bedrijfsdierenarts wanneer er klinische problemen worden vastgesteld door de bedrijfsvoerder. De dierenarts kan pas een behandeling instellen indien er simultaan kadavers of stalen worden opgestuurd naar DGZ of ARSIA voor AVP analyse.

Ministeriële besluiten van het Waals gewest van 17 september 2018, 12 oktober 2018 en 15 januari 2019 houdende een tijdelijk verbod op het verkeer in bossen om de verspreiding van Afrikaanse varkenspest te beperken.

Het MB van 17 september 2018 werd ingesteld door de autoriteiten van het Waals gewest in het kader van het beheer van de AVP epidemie bij everzwijnen. Het stelt een verbod in voor iedereen op circulatie, buiten de wegen, in de bossen en wouden van het besmette gebied. Enkel het personeel van het 'Département de la Nature et des Forêts' en het 'Département de l'Etude du milieu naturel et agricole du Service public de Wallonie', de jachtrechthouders en hun beëdigde opzieners, de grondeigenaren, het personeel van het 'Réseau de Surveillance sanitaire de la Faune sauvage', het personeel van diensten van de sanitaire politie en het personeel van de lokale en federale politie zijn vrijgesteld van dit verbod enkel ingeval van het uitvoeren van noodzakelijke interventies in het kader van het beheer van AVP, met name de detectie van nieuwe haarden en de eliminatie van gecontamineerde dieren en op voorwaarde dat ze vooropgestelde bioveiligheidsmaatregelen respecteren om elke verspreiding van de ziekte te vermijden.

Sinds het in voege treden van dit besluit, werden derogaties toegestaan, met name in het kader van de behandeling van bomen aangetast door schorskevers in de geïnfecteerde zone (artikel 2 van het MB van het Waals gewest van 15 januari 2019).

2.2. Epidemiologische context

Situatie in de wilde fauna

Er werden snel vroegtijdige en drastische maatregelen (installatie van afsluitingen, geïntensifieerde jacht, plaatsen van vallen, nachtschot, actieve zoektocht van karkassen, verbod op toegang tot de bossen van de geïnfecteerde zone) ingesteld in de geïnfecteerde en versterkte observatiezones. Sinds zijn opduiken in september 2018 heeft het AVP-virus zich geografisch uitgebreid in de populatie everzwijnen. Het virus heeft zich eerst verspreid volgens een westelijke as die overeenkomt met het betreffende bosmassief waar de eerste gevallen werden beschreven. Sindsdien werden meerdere gevallen gedetecteerd in de zuidelijke en zuid-oostelijk rand van deze geïnfecteerde en initieel afgebakende zone en zelfs buiten deze zone, meer bepaald in noordelijke richting. Er zijn sterke aanwijzingen dat het AVP-virus zich blijft verspreiden.

De uitbreiding naar het noorden is zorgwekkend. De studie van satellietkaarten van de regio toont aan dat de laatste geïnfecteerde everzwijnen werden ontdekt in een nieuw bosmassief dat veel groter is dan het initieel geïnfecteerde massief. Deze situatie leidt ertoe dat het risico op verdere verspreiding van AVP in de wilde fauna toeneemt en dat de kans op een snelle eradicatie in de wilde fauna vermindert. De kans op snelle eradicatie wordt bijkomend beïnvloed door de efficiëntie van de isolatie van everzwijnen in de geïnfecteerde zone, en door

de noodzaak van een totale depopulatie van everzwijnen in deze zone en in de versterkte observatiezone.

Situatie in de varkensproductieketen

De kenmerken van de Belgische varkenssector werden in detail beproven in het punt 2.5 van het sneladvies 16-2018. Het betreft een economisch zeer belangrijke sector (7 miljoen dieren voor ongeveer 7300 bedrijven) waarvan het zwaartepunt ligt in het noorden van het land (zie figuur 5 van het sneladvies 16-2018). De sector is gecompartmenteerd, wat wil zeggen dat de bedrijven vaak gespecialiseerd zijn volgens de ontwikkelingsfase van het dier. In België is het merendeel van de varkenshouderijen bestemd voor het afmesten (54%). Biggenfokkerijen en opfokbedrijven vertegenwoordigen slechts 6% van de bedrijven. De "gesloten" bedrijven, waar de hele productiecycclus wordt uitgevoerd, vertegenwoordigen 9% van de bedrijven. Bedrijven zonder specialisatie worden "gemengd" genoemd (22%). Niet-professionele bedrijven vertegenwoordigen 9%.

Kort na de ontdekking van de eerste haard van AVP bij everzwijnen en gezien de onzekerheden betreffende de initiële exacte grenzen van het besmette gebied, heeft de Minister bevoegd voor de veiligheid van de voedselketen beslist om alle varkensbedrijven die zich bevonden in de initieel besmette zone te ruimen (MB van 26 september 2018). Het FAVV is overgegaan tot de sanitaire slacht met vergoeding van deze bedrijven tussen 29 september en 3 oktober 2018. Gezien deze maatregelen heeft het Wetenschappelijk Comité op het moment van het sneladvies 16-2018, dat wil zeggen in het begin van de epidemie in de wilde fauna, het risico op introductie in de gedomesticeerde varkenssector als « laag » ingeschat (rekening houdend met de overwegingen vermeld in punt 4.2.1 van het sneladvies 16-2018). Indien zone II zou uitbreiden, zullen er nieuwe commerciële varkensbedrijven zich in deze zone bevinden.

Een introductie van het AVP-virus bij varkens kan voorkomen via directe weg (contact tussen everzwijnen en varkens) of via indirecte weg, gezien de resistentie van het virus in het milieu, door mechanische vectoren (zoals de mens, werktuigen of gecontamineerd materiaal, gezelschapsdieren zoals honden) en ook via het voeder.

Zoals reeds vermeld, schat het Wetenschappelijk Comité de kans op contact tussen everzwijnen en gedomesticeerde varkens veel lager in in België dan in Oost-Europa waar zich veel kleine en niet-commerciële bedrijven bevinden die vaak een onvoldoende niveau van bioveiligheid hebben. Maar het risico op transmissie bestaat niettemin in België (zie punt 4.2.1 van het sneladvies 16-2018) en is hoger voor:

- bedrijven met buitenbeloop gesitueerd in zones waar ook everzwijnen circuleren;
- bedrijven met veel inkomende dierbewegingen;
- varkensbedrijven of bedrijven met varkens waar veel contact is met mensen (bv. kinderboerderijen, pedagogische boerderijen);
- bedrijven met gezelschapsvarkens die vaak een lager niveau van bioveiligheid hebben.

3. Advies

Het Wetenschappelijk Comité schat het risico op introductie van het AVP-virus in de varkensproductieketen geassocieerd aan het verlenen van toegang aan wandelaars tot de bospaden in de zone II op dit ogenblik als "laag" in. Het Wetenschappelijk Comité is van oordeel dat de toelating tot het betreden van de zone II het risico, zoals ingeschat in het sneladvies 16-2018 (punt 4.2.1.), slechts licht verhoogd wegens de rol die mensen (en hun gezelschapsdieren) als mechanische vector zouden kunnen spelen tengevolge van activiteiten in het betreffende besmette bosgebied. Echter, de kwalificatie van het ingeschatte risico blijft

echter gelijk als in het vorige advies omdat de risicobeoordeling niet aangeeft het niveau te verhogen naar het volgende niveau ("gemiddeld").

Het risico is "laag" op expliciete voorwaarde dat alle regels om het risico te verlagen zouden worden toegepast: strict respecteren van alle regels inzake bioveiligheid op varkensbedrijven (vooral deze inzake externe bioveiligheid en vooral deze die wettelijk zijn vastgelegd in het Koninklijk Besluit van 18 juni 2014) zowel door de bedrijfsleider zelf als door eventuele bezoekers van het bedrijf; dat de bestrijding van AVP in het geïnfecteerde gebied met dezelfde middelen wordt verdergezet en dat de instructies door de wandelaars worden nageleefd.

Activiteiten in het bos kunnen ook effect hebben op de groepen everzwijnen en bijdragen tot de geografische verspreiding van de epidemie. Deze activiteiten werden geïnventariseerd en geklasseerd volgens het risico op verstoring: geluid, geur, bezetten van de ruimte, wijzigingen aan de omgeving, duur en frequentie van de activiteit (Advies 2018-SA-0250 van ANSES). De activiteiten die de everzwijnen het meest dreigen te verstoren zijn: uitdunnen van percelen door middel van machines, vellen van bossen (kappen van grote bomen), de afvoer van gevelde bomen en de aanwezigheid van verzamelaars van paddestoelen/geweien (seizoensactiviteit). Enkele van deze activiteiten maken reeds het voorwerp uit van derogaties van het Waals geweest (meer bepaald omwille van de noodtoestand om bomen die aangetast zijn door schorskevers in de geïnfecteerde zone te kunnen behandelen).

Om de inschatting van het risico te kunnen ondersteunen, heeft het Wetenschappelijk Comité zich gebaseerd op de volgende elementen:

Ter hoogte van de geïnfecteerde zone:

- het verderzetten van de operaties betreffende het opzoeken en verwijderen van de kadavers van everzwijnen, hetgeen de belangrijkste maatregel is om de infectiedruk in het geïnfecteerde gebied te verminderen;
- het verderzetten van operaties met betrekking tot de depopulatie in de geïnfecteerde zone;
- de installatie en het onderhoud van afsluitingen;
- de nieuwe infecties met het AVP-virus die nog continu worden vastgesteld in de wilde fauna, geassocieerd met een geografische uitbreiding van de epidemie, waardoor het risico bestaat dat dit uiteindelijk uitmondt in een endemische toestand van AVP in uitgestrekte gebieden van het Waals grondgebied.

Deze elementen in overweging nemende wordt het beheer van de AVP epidemie in deze zone zo optimaal mogelijk uitgevoerd, rekening houdend met de moeilijkheden om een epidemische ziekte onder controle te brengen in de wilde fauna. Dit beheer kan de kans van uitbreiding van de geïnfecteerde regio echter niet volledig verhinderen. Niettemin reduceren deze verschillende beheersmaatregelen het risico op contaminatie van wandelaars in deze zone.

- het risico op het niet naleven van het actuele verbod op circulatie en andere activiteiten, dat leidt tot het nastreven van een door regels omkaderde versoepeling van deze maatregelen;
- wandelingen (vooral als deze beperkt zijn tot de bospaden) werden niet beschouwd als een activiteit die een verstoring van de everzwijnen veroorzaakt (volgens het advies 2018—SA-0250 van ANSES);
- de aard van de activiteiten die opnieuw zouden worden toegelaten in zone II (wandelaarsactiviteiten beperkt tot afgebakende bospaden. Dit type van activiteiten werd niet als zeer versturend beschouwd voor de everzwijnen en zou de mensen niet naar plaatsen moeten brengen waar contact met kadavers van everzwijnen mogelijk is).

Deze herautorisatie gaat gepaard met te nemen voorzorgen door de betrokken autoriteiten bij het publiek en met het respecteren van de voorschriften;

- de probabiliteit dat een kadaver van een everzwijn of ander materiaal gecontamineerd met AVP-virus zich bevindt op een pad is zeer klein maar is niet nul.

Deze elementen in overweging genomen, zal het verlenen van toegang tot het bos van aard zijn dat het risico van illegale wandelaars wordt gereduceerd. De aanwezigheid van wandelaars (zolang deze activiteit rustig wordt uitgevoerd) is geen activiteit die leidt tot een sterke verstoring van de everzwijnen. De informatie van wandelaars om enkel de paden te betreden, het respect van de voorschriften door de wandelaars en de zeer kleine kans dat zij gecontamineerd worden op een bospad laten toe om het risico op contaminatie van een wandelaar te beperken.

Op het niveau van de versterkte observatiezone en de waakzaamheidszone:

- alle maatregelen die genomen worden om de populaties van everzwijnen te reduceren en het onderzoek van AVP op alle everzwijnen die dood gevonden worden of gedood/gejaagd/gevangen zijn.

Op het niveau van de bioveiligheid van varkensbedrijven:

- in het sneladvies 16-2018 werd het actuele risico op introductie van AVP op varkensbedrijven reeds als "laag" ingeschat (wegens hun niveau van bioveiligheid), met uitzondering van enkele types bedrijven (bv. educatieve bedrijven, bedrijven met buitenbeloop wegens een gemakkelijker contact met geïnfecteerde everzwijnen en commerciële bedrijven die veel inkomende bewegingen hebben);
- het KB van 18 juni 2014 legt algemene bioveiligheidsmaatregelen op aan varkensbedrijven, waaronder het beperken van het komen en gaan van personen vreemd aan het bedrijf. Dit KB zal weldra verstrengd worden (meer bepaald met betrekking tot de externe bio-veiligheid en met betrekking tot de desinfectie aan de ingang van het bedrijf). Dit KB vermeldt eveneens een verbod op toegang tot varkensbedrijven gedurende 72u na mogelijks contact met wilde varkens, dwz. everzwijnen (zowel voor wat betreft materiaal of voor mensen die zouden kunnen besmet zijn);
- de voorziene maatregelen in het KB van 18 juni 2014 houdende maatregelen ter voorkoming van aangifteplichtige varkensziekten werden hernomen (en soms verstrengd) in het MB van 26 september 2018;
- de grote meerderheid van de varkensbedrijven in de geïnfecteerde zone werd geruimd (maar het risico blijft bestaan voor alle andere bedrijven).

Omwille van al deze redenen en door het tevens in rekening brengen van de risico-reducerende maatregelen bij de bestrijding van AVP, omwille van de voorwaarden voor de toegang van wandelaars tot de bospaden en de bioveiligheidsmaatregelen in varkensbedrijven, is het Wetenschappelijk Comité van mening dat het risico van introductie van het AVP-virus op varkensbedrijven licht verhoogd is door het verlenen van toegang aan wandelaars tot de bospaden in zone II, maar dat het risico toch gekwalificeerd blijft als "laag".

Niettemin wenst het Wetenschappelijk Comité te wijzen op 3 elementen die de risicobeheerders dienen aan te zetten tot waakzaamheid.

Het eerste element is het feit dat een geobserveerde vermindering van de incidentie van AVP bij everzwijnen in de geïnfecteerde zone niet toelaat om met zekerheid te stellen dat de lokale infectiedruk daadwerkelijk is verminderd, wegens:

- alle blijvende onbekende factoren en onzekerheden met betrekking tot de aard van de verspreiding van de epidemie van AVP in de wilde fauna;
- de seizoensgebonden evoluties van de populaties everzwijnen en het niet kennen van de effectieve grootte van de aanvankelijke populatie;
- het effect van het al of niet succesvol terugvinden van kadavers in een uitgestrekt gebied;
- het feit dat de grootte van zone II uitbreidt ondanks de drastische controlemaatregelen die van kracht zijn en dat er, binnen zone II, regio's kunnen bestaan met een hogere incidentie dan in de regio die beschouwd wordt als de haard van de epidemie.

Het tweede element is de sterke resistentie van het virus in biologische materialen (mest, urine, kadavers, etc.). Het AVP virus heeft sterke resistentie karakteristieken in vloeistoffen en kadavers van geïnfecteerde dieren in vochtig en donker milieu en bij lage temperaturen. Het virus is gevoelig aan uitdroging (Haas et al., 1995 ; EFSA, 2010 ; Bellini et al., 2016 ; zie ook Tabel I van het sneladvies 16-2018 voor bepaalde overlevingsduur in functie van de matrix en temperatuur; zie ook Chenais et al. (2019) voor de overlevingsduur van het virus in karkassen van everzwijnen in het milieu).

Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat de rol die de mens en de gezelschapsdieren kunnen spelen als mechanische vector in overweging dient te worden genomen. Het Wetenschappelijk Comité beveelt aan om het risico op introductie van AVP op varkensbedrijven te reduceren door het respecteren van de regels betreffende externe bioveiligheid (via de sanitaire wachttijd van 72u alvorens een varkensbedrijf te betreden na verblijf in de bossen van zone II, het gebruik van bedrijfseigen kledij en schoeisel, het wassen van de handen en het doorvoeren van een strikte reiniging en desinfectie van alle geïntroduceerde materialen en overschoenen aan de ingang van het bedrijf met gebruik van biociden met geregistreerde activiteit tegen het virus van AVP alvorens iedere toegang tot een varkensbedrijf).

Het derde element is het belang van het behalen en behouden van het doel van depopulatie van wilde everzwijnen in de geïnfecteerde zone II en de versterkte observatiezone om alle nieuwe infecties te voorkomen. Daarom is het noodzakelijk om de co-existentie (in ruimte en tijd) van depopulatie-activiteiten van wilde everzwijnen en recreatieve activiteiten te vermijden, om redenen van efficiëntie en veiligheid voor mensen.

4. Conclusie

Het Wetenschappelijk Comité is van oordeel dat het risico voor introductie van het AVP-virus op varkensbedrijven licht verhoogd is door het verlenen van toegang aan wandelaars tot de bospaden in zone II, maar dat het kan gekwalificeerd blijven als "laag" risico, zoals ingeschat in het sneladvies 16-2018, op voorwaarde dat de regels betreffende externe bioveiligheid gerespecteerd worden op varkensbedrijven, dat bestrijdingsmaatregelen van AVP in de geïnfecteerde zone worden verdergezet met dezelfde middelen en dat wandelaars gedetailleerde informatie ter beschikking krijgen over het risico van overdracht van AVP en de voorschriften respecteren.

Deze risicobeoordeling is geldig onder de huidige toestand van de AVP epidemie in België.

Het Wetenschappelijk Comité trekt de aandacht van de risicobeheerder op het feit dat er een risico is dat mensen, gereedschappen, materiaal of andere dieren (vooral in dit geval de gezelschapsdieren) die als mechanische drager fungeren voor het AVP-virus, het virus kunnen verspreiden ten gevolge van activiteiten in de bossen in de zone geïnfecteerd door het AVP virus. Het Wetenschappelijk Comité trekt eveneens de aandacht op het feit dat de depopulatie van everzwijnen in de geïnfecteerde zone en in de versterkte observatiezone een prioritaire

doelstelling zou moeten blijven om het risico te verminderen en dat bijgevolg moet vermeden worden dat deze depopulatiemaatregelen en vrijetijdsbestedings gelijktijdig plaatsvinden (zowel in plaats als in tijd) om reden van efficiëntie en veiligheid.

5. Aanbevelingen

Het Wetenschappelijk Comité raadt aan om de toegang te beperken tot de bospaden voor de wandelaars en om gedetailleerde informatie ter beschikking te stellen van de wandelaars over het risico van overdracht van AVP. Deze informatie kan gebaseerd worden op brochures in gemeenten en toerismebureau's, affiches bij het begin van wandelroutes met aanbevelingen in de drie nationale talen en het Engels (zoals: strikte verplichting om op de paden te blijven), verplichting om alle activiteiten zo rustig mogelijk uit te voeren, melding ingeval van aantreffen van een kadaver van een everzwijn (vermelding van het groene telefoonnummer dat de Waalse autoriteiten voor burgers beschikbaar hebben gesteld), verbod op aanraken van de kadavers, verplichting om alle gezelschapsdieren aan de lijn te houden, niet in contact komen met varkens gedurende 72u na het verlaten van zone II.

Het Wetenschappelijk Comité beveelt ook aan om informatie en opleidingen voor alle varkenshouders over bioveiligheid te versterken, meer bepaald met betrekking tot externe bioveiligheid ter voorkoming van een introductie van AVP.

Het Wetenschappelijk Comité beveelt ook aan om alle regelgeving betreffende bioveiligheid te verstrengen in de varkenssector, in het bijzonder het koninklijk besluit van 18 juni 2014 houdende maatregelen ter voorkoming van aangifteplichtige varkensziekten, en deze maatregelen op regelmatige basis te evalueren.

Voor het Wetenschappelijk Comité,
De Voorzitter,

Prof. Dr. E. Thiry (Get.)

Brussel, 08/05/2019

Referenties

- ANSES (2018).** Avis de l'Agence nationale de sécurité sanitaire de l'alimentation, de l'environnement et du travail relatif à « l'évaluation de l'impact des activités en forêt sur le risque de diffusion de la Peste Porcine Africaine sur le territoire national, par le dérangement des sangliers – Deuxième partie – (activités humaines de loisir et d'exploitation forestière) ».
- Bellini, S., Rutili, D., Guberti, V. (2016).** Preventive measures aimed at minimizing the risk of African swine fever virus spread in pig farming systems. *Acta Vet Scand.* 58, 82.
- Chenais, E., Depner, K., Guberti, V., Dietze, K., Viltrop, A., Ståhl, K. (2019).** Epidemiological considerations on African swine fever in Europe 2014-2018. *Porcine Health Manag.* 5, 6.
- EFSA (2010).** Scientific Opinion on African swine fever. *EFSA Journal*, 8:1556.
- Haas, B., Ahi, R., Böhm, R., Strauch, D. (1995).** Inactivation of viruses in liquid manure. *Rev Sci Tech.* 14, 435-45.
- SciCom (2018).** Sneladvies 16-2018 van het Wetenschappelijk Comtié. Risico op verspreiding van het Afrikaanse varkenspestvirus in de wilde fauna en op introductie en verspreiding in de Belgische varkensbedrijven : http://www.favv-afsc.fgov.be/wetenschappelijkcomite/adviezen/2018/ documents/Sneladvies16-2018_SciCom2018-15_AVP.pdf

Voorstelling van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het FAVV

Het Wetenschappelijk Comité is een adviesorgaan ingesteld bij het Belgisch Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) dat **onafhankelijk wetenschappelijk advies** verschaft met betrekking tot risicobeoordeling en risicobeheer in de voedselketen en dit op vraag van de gedelegeerd bestuurder van het FAVV, de Minister die bevoegd is voor de voedselveiligheid of op eigen initiatief. Het Wetenschappelijk Comité wordt administratief en wetenschappelijk ondersteund door de Stafdirectie voor Risicobeoordeling van het Agentschap.

Het Wetenschappelijk Comité bestaat uit 22 leden die benoemd zijn bij koninklijk besluit op basis van hun wetenschappelijke expertise in domeinen die te maken hebben met de veiligheid van de voedselketen. Het Wetenschappelijk Comité kan bij de voorbereiding van een advies beroep doen op externe deskundigen die geen lid zijn van het Wetenschappelijk Comité. Net als de leden van het Wetenschappelijk Comité dienen zij in staat te zijn om onafhankelijk en onpartijdig te kunnen werken. Om de onafhankelijkheid van de adviezen te waarborgen worden potentiële belangenconflicten transparant beheerd.

De adviezen zijn gebaseerd op een wetenschappelijke beoordeling van de vraagstelling. Zij vertolken het standpunt van het Wetenschappelijk Comité dat in consensus is genomen op basis van risicobeoordeling en de bestaande kennis over het onderwerp.

De adviezen van het Wetenschappelijk Comité kunnen **aanbevelingen** bevatten voor het controlebeleid van de voedselketen of voor de belanghebbende partijen. De opvolging van de aanbevelingen voor het beleid behoort tot de verantwoordelijkheid van de risicomangers.

Vragen over een advies kunnen gericht worden aan het secretariaat van het Wetenschappelijk Comité: Secretariaat.SciCom@favv.be.

Leden van het Wetenschappelijk Comité

Het Wetenschappelijk Comité is samengesteld uit de volgende leden:

S. Bertrand*, M. Buntinx, A. Clinquart, P. Delahaut, B. De Meulenaer, N. De Regge, S. De Saeger, J. Dewulf, L. De Zutter, M. Eeckhout, A. Geeraerd, L. Herman, P. Hoet, J. Mahillon, C. Saegerman, M.-L. Scippo, P. Spanoghe, N. Speybroeck, E. Thiry, T. van den Berg, F. Verheggen, P. Wattiau**

* lid tot maart 2018

** lid tot juni 2018

Belangenconflict

Er werden geen belangenconflicten vastgesteld.

Dankbetuiging

Het Wetenschappelijk Comité dankt de Stafdirectie voor Risicobeoordeling, de leden van de werkgroep voor de voorbereiding van het ontwerpadvies.

Wettelijk kader

Wet van 4 februari 2000 houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, inzonderheid artikel 8;

Koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen;

Huishoudelijk reglement, bedoeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, goedgekeurd door de Minister op 9 juni 2011.

Disclaimer

Het Wetenschappelijk Comité behoudt zich, te allen tijde, het recht voor dit advies te wijzigen indien nieuwe informatie en gegevens ter beschikking komen na de publicatie van deze versie.